

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ І ТЕХНОЛОГІЙ У
ТВАРИННИЦТВІ

КАФЕДРА ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ
ТВАРИННИЦТВА ТА КІНОЛОГІЇ

ПТАХІВНИЦТВО

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Частина 1

м. Кам'янець-Подільський
2022 рік

УДК 636.92(075.8)

Укладачі:

ПУСТОВА Наталія Володимирівна, кандидат с.-г. наук, доцент
ПУСТОВА Зоя Володимирівна, кандидат с.-г. наук, доцент

Рекомендовано до друку науково-методичною радою
ЗВО «Подільський державний університет»
(протокол № 2 від „28 „ квітня 2022 р).

Рецензенти:

ГАЙ Андрій Іванович – головний технолог філії «Птахофабрика
«Авіс» ПрАТ Агрохолдинг «Авангард»;

ЛЮБІНСЬКА Людмила Григорівна – доктор біологічних наук,
професор кафедри біології та методики її викладання Кам'янець-
Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

ЛЮБІНСЬКИЙ Олександр Іванович – доктор
сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри екології
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана
Огієнка;

ПРИЛІПКО Тетяна Миколаївна – доктор сільськогосподарських
наук, професор, завідувач кафедри харчових технологій виробництва
й стандартизації харчової продукції ЗВО «ПДУ».

ПУСТОВА Наталія Володимирівна, ПУСТОВА Зоя Володимирівна.
Птахівництво. Навчальний посібник для здобувачів вищої освіти
денної та заочної форм навчання закладів вищої освіти спеціальності
204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»
(Частина 1). Кам'янець-Подільський: ЗВО «ПДУ», 2022 р. 228 с.

Навчальний посібник «Птахівництво» (Частина 1) для здобувачів
вищої освіти денної та заочної форм навчання закладів вищої
спеціальності «204 Технологія виробництва і переробки продукції
тваринництва», розроблено з метою закріплення теоретичних знань і
практичних навичок біологічних, господарських, технологічних
особливостей птиці; набуття умінь ведення птахівництва за сучасних
технологій виробництва і переробки продукції; методики обліку та
оцінки продуктивності та її якості і кількості у галузях птахівництва.

© ЗВО «ПДУ», 2022.

Зміст

Вступ	
1. ЕВОЛЮЦІЯ І ОДОМАШНЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПТИЦІ РІЗНИХ ВИДІВ	6
1.1. Еволюція та класифікація сільськогосподарської птиці	6
1.2. Біологічні особливості сільськогосподарської птиці	18
2. ЯЄЧНА І М'ЯСНА ПРОДУКТИВНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПТИЦІ	30
2.1. Яєчна продуктивність сільськогосподарської птиці	30
2.2. Оцінка і методи визначення якості яєць птиці	34
2.3. Вміст вітамінів, макроелементів та мікроелементів у яйці курей	40
2.4. М'ясна продуктивність сільськогосподарської птиці	50
2.5. Побічна продукція птахівництва	57
3. СЕЛЕКЦІЯ ПТИЦІ	79
4. ІНКУБАЦІЯ ЯЄЦЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПТИЦІ	102
4.1. Біологічні основи утворення яйця птиці	102
4.2. Інкубація яєць птиці та інкубатори	107
4.3. Основи інкубації яєць сільськогосподарської птиці	160
4.3.1. Основи інкубації яєць курей	160
4.3.2. Основи інкубації яєць індиків	166
4.3.3. Основи інкубації яєць цесарок	172
4.3.4. Основи інкубації яєць перепелів	177
4.3.5. Основи інкубації яєць страусів	183
4.3.6. Основи інкубації яєць качок	197
4.3.7. Основи інкубації яєць гусей	207
Список використаних джерел	226
Додатки	228

Вступ

Птахівництво – галузь сільськогосподарського виробництва, основним завданням якої є розведення, годівля, утримання птиці, застосування механізації, автоматизації, проведення ветеринарної профілактики з метою отримання яєць, м'яса та інших продуктів (послід, пух, пір'я, жирна печінка, кулінарні вироби і т. ін.) при низьких затратах праці та коштів. Для виконання цієї мети необхідно впроваджувати досягнення науки та передової практики.

Основною метою птахівництва є вирощування різних видів сільськогосподарської птиці для отримання високоякісних дієтичних та високопоживних продуктів харчування - яєць, м'яса та субпродуктів та сировини для переробки, фармації, косметології тощо. Увесь комплекс таких зоотехнічних заходів – селекція, розмноження, вирощування, годівля – спрямовані на створення птиці, що споживаючи відносно дешеві корми у незначній кількості дає продукцію високої якості та бажаної кількості.

Кількість, вид та якість продукції залежить від спадкових чинників (вид, порода, лінія, крос, індивідуальні особливості), стать, вік птиці, умови утримання та використання. Для контролю мінливості показників продуктивності та їх керуванням у бажаному напрямку потрібно систематично вести зоотехнічний облік та оцінку продуктивних якостей птиці.

Підвищення якості яєць птиці досягається працею селекціонерів, збалансованою годівлею, вмістом вітамінів, макро- та мікроелементів у раціонах, що поліпшує інтенсивність виробництва. Важливо зберегти, а в окремих випадках і поліпшити якість продукції, під час її зберігання або переробки. Застосовуючи науково-обґрунтовані методи та засоби розведення, селекції, технології годівлі і утримання сільськогосподарської птиці поліпшують біологічну та харчову цінність яєць птиці.

Для розвитку м'ясного та яєчного птахівництва більше значення буде мати розширення асортименту продукції як за рахунок випуску різних продуктів, так і внаслідок збільшення видового складу м'яса і яєць птиці. Витрати корму є визначальним показником економічної оцінки м'ясної та яєчної птиці. Чим вища продуктивність птиці (приріст живої маси та яйценосність), тим менші витрати корму на одиницю виробленої продукції. Водночас в однакових умовах утримання і годівлі окрема птиця здатна повніше, більш економно, використовувати поживні речовини корму, що створює можливість для добору особин із здатністю краще оплачувати корм продукцією.

Штучна інкубація має важливе значення в розвитку птахівництва. Вона з успіхом проводиться протягом усього року і усуває сезонність відтворення птиці та виробництва продукції птахівництва. Інкубація яєць дозволяє отримувати для вирощування у потрібній кількості великі партії одновікового молодняку і поліпшувати якість птиці та її продуктивність. Штучна інкубація полегшує проведення племінної роботи: полегшує ведення обліку походження молодняку, а також індивідуальне виведення, що підвищує ефективність добору і підбору птиці.

Навчальний посібник є актуальним та формує у здобувача вищої освіти систему знань й навичок з якісної оцінки птиці та її продуктивності, відбір і підбір яєць для інкубації, селекції птиці різного виду і напрямку продуктивності, відображає особливості організму птиці та можливості їх використання для виробництва продукції птахівництва бажаної якості й кількості.